

Broj: 06113-322/26-156/15

Podgorica, 25.02.2026. godine

Na osnovu člana 18 Uredbe o izboru predstavnika nevladinih organizacija u radna tijela organa državne uprave i sprovođenju javne rasprave u pripremi zakona i strategija („Službeni list CG“, br. 041/18), Ministarstvo ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera objavljuje

IZVJEŠTAJ

O SPROVEDENOJ JAVNOJ RASPRAVI O NACRTU STRATEGIJE NISKOUGLJENIČNOG RAZVOJA

Ministarstvo ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera je, na osnovu člana 15 Uredbe o izboru predstavnika nevladinih organizacija u radna tijela organa državne uprave i sprovođenju javne rasprave u pripremi zakona i strategija („Službeni list Crne Gore“, br. 041/18), uputilo Javni poziv za učešće u javnoj raspravi o Nacrtu strategije niskougljeničnog razvoja Crne Gore.

Javna rasprava o Nacrtu strategije niskougljeničnog razvoja Crne Gore održana je u periodu od 28.01.2026. godine do 16.02.2026. godine (20 dana). Tokom trajanja javne rasprave, uvid u Nacrt bio je moguć putem zvanične internet stranice ministarstva: <https://www.gov.me/clanak/javni-poziv-za-javnu-raspravu-o-strategiji-niskougljenicnog-razvoja-crne-gore>.

Komentare na Nacrt strategije niskougljeničnog razvoja Crne Gore bilo je moguće dostavljati u pisanoj formi putem pošte na adresu Ministarstva ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera (Cetinjski put bb, 81000 Podgorica), neposredno preko pisarnice ministarstva, kao i elektronskim putem na e-mail adresu: milena.markovic@mers.gov.me.

Sastavni dio ovog izvještaja čine zapisnik sa okruglog stola, kao i tabelarni prikaz komentara, mišljenja, primjedbi i sugestija dostavljenih tokom trajanja javne rasprave, uz odgovor na iste sa odgovarajućim obrazloženjima stručnog tima, kao obrađivača Nacrta strategije niskougljeničnog razvoja Crne Gore.

MINISTAR
Damjan Čulafić

ZAPISNIK SA OKRUGLOG STOLA

Datum: 09.02.2026. godine

Mjesto: Amfiteatar Ministarstva ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera

Vrijeme: 11:00-13:00 časova

Javna rasprava o Nacrtu strategije niskougljeničnog razvoja Crne Gore održana je u periodu od 28.02.2026. godine do 16.02.2026. godine. Ministarstvo ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera uputolo je poziv zainteresovanoj javnosti da se uključi u javnu raspravu o Nacrtu strategije niskougljeničnog razvoja Crne Gore, u okviru koje je održan Okrugli sto dana 09.02.2026. godine.

Na Okruglom stolu učestvovali su predstavnici resornog ministarstva, obrađivači Nacrta Strategije niskougljeničnog razvoja Crne Gore -predstavnici Svjetske banke i Ekonomski konsultantski saradnici (*Economic Consulting Associates (ECA)*), predstavnici Green Environment Services-a (GES), predstavnici Eco Energy i predstavnici Uniprom doo Nikšić.

Ispred Ministarstva ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera prisustvovali su Ivana Grujić, Vladan Đuretić, Ivana Cimbalević, Milena Andrijašević, Mladen Noković i Filip Čukić; Predstavnici Svjetske Banke: Neno Jablan; Katharina Gassner (online); *Economic Consulting Associates (ECA)*: David Williams i Will Wright (online); GES: Marina Spahić i Olivera Kujundžić; predstavnici Eco Energy: Danilo Barjaktarović i Božidar Pavlović; Uniprom doo Nikšić: Mila Kostić i Marina Medojević.

Ivana Grujić, v.d. generalne direktorice Direktorata za klimatske promjene i održivi razvoj, pozdravila je sve prisutne ispred Ministarstva ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera i otvorila javnu raspravu o Strategiji niskougljeničnog razvoja. U svom uvodnom obraćanju istakla je važnost dugoročnog i odgovornog djelovanja u oblasti klimatskih promjena, naglašavajući da Strategija niskougljeničnog razvoja Crne Gore postavlja jasnu putanju ka klimatskoj neutralnosti do 2050. godine, u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom i međunarodnim obavezama Crne Gore. Ukazala je da dokument obuhvata ključne sektore poput energetike, saobraćaja, industrije, poljoprivrede i šumarstva, te da zelena tranzicija predstavlja razvojnu priliku kroz ulaganja u obnovljive izvore energije, energetske efikasnost i jačanje otpornosti ekonomije. Pritom je naglasila da uspješna implementacija strategije zahtijeva snažnu međusektorsku saradnju, kontinuitet politika i aktivno učešće svih relevantnih aktera, te izrazila uvjerenje da će današnja rasprava dodatno unaprijediti kvalitet i primjenjivost dokumenta. Posebno je zahvalila Svjetskoj banci na značajnoj stručnoj i finansijskoj podršci u procesu izrade Strategije, ističući da partnerski rad međunarodne zajednice doprinosi jačanju kapaciteta i kredibiliteta cjelokupnog procesa.

Nakon uvodnog izlaganja, prisutnima se obratio ministar ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera, Damjan Čulafić. Ministar je istakao da Strategija niskougljeničnog razvoja jasno definiše put ka klimatskoj neutralnosti do 2050. godine, nadovezujući se na Nacionalni energetske i klimatske plan i u skladu sa Zakonom o klimatskim promjenama i međunarodnim

obavezama Crne Gore. Naglasio je da dokument sadrži detaljne sektorske analize i mjere u energetici, saobraćaju, industriji, zgradarstvu, poljoprivredi, otpadu i LULUCF sektoru, te da najambiciozniji scenario predviđa dekarbonizaciju energetskog sistema, elektrifikaciju saobraćaja i industrije, unapređenje energetske efikasnosti i valorizaciju prirodnih ponora ugljenika, uz očuvanje ekološke ravnoteže. Podsjetio je na nedavno usvojeni Zakon o klimatskim promjenama, Ažurirani nacionalni utvrđeni doprinos i Plan prilagođavanja na klimatske promjene za period 2025–2035 sa Akcionim planom 2025–2027, koji zajedno predstavljaju snažnu osnovu za koordinisano i održivo djelovanje, te dodao da su evropski partneri potvrdili da je Crna Gora na pravom putu i da su gotovo sve obaveze iz oblasti klimatskih promjena, a samim tim i obaveze iz Poglavlja 27, privedene kraju. Naglasio je da usvajanje strategije označava početak zahtjevnog procesa. Zaključio je da je javna rasprava ključna za otvorenost i transparentnost procesa, te da će sugestije i komentari učesnika doprinijeti unapređenju dokumenta i njegovoj uspješnoj primjeni, izražavajući uvjerenje da će diskusija dodatno podržati realizaciju strategije u interesu održivog razvoja i budućih generacija.

Nakon izlaganja ministra Damjana Ćulafića, putem online uključenja obratio se gospodin David Williams (*Economic Consulting Associates (ECA)*), član ekspertskeg tima angažovanog na izradi strategije. Predstavio je ključne elemente, metodološki pristup i glavne ciljeve dokumenta, sa posebnim osvrtom na planirane mjere i očekivane efekte, u kontekstu dugoročnog klimatskog planiranja. Istakao je da je strategija izrađena u skladu sa zakonskim i međunarodnim obavezama Crne Gore, s ciljem definisanja putanje ka neto nultim emisijama do 2050. godine, uz petogodišnji Akcioni plan. Kazao je da strategija postavlja nacionalni cilj smanjenja emisija gasova sa efektom staklene bašte i jačanje uloge šumskih ponora ugljenika kroz LULUCF sektor, uz sektorske ciljeve za energetiku, transport, industriju, građevinarstvo, poljoprivredu i otpad. Razmatrana su tri scenarija do 2050: NECP sa postojećim mjerama, NECP sa dodatnim mjerama (WAM) i ambiciozniji LCDS scenario. LCDS predviđa ranije zatvaranje TE Pljevlja (2035), veće učešće obnovljivih izvora i značajnije smanjenje emisija, dok neto zero nije dostignuta u NECP WAM varijanti. U sektoru proizvodnje električne energije emisije su istorijski vezane za TE Pljevlja, a usklađivanje cijene ugljenika sa EU ETS do 2028. godine ubrzalo bi njeno zatvaranje i tranziciju ka obnovljivim izvorima. Nakon toga, riječ je predao kolegi Willu Wrightu, koji je predstavio analize ostalih sektora obuhvaćenih Strategijom.

Will Wright (*Economic Consulting Associates – ECA*), član ekspertskeg tima angažovanog na izradi Strategije, predstavio je ključne mjere i ciljeve LCDS-a po sektorima saobraćaja, prerađivačke industrije i industrijske potrošnja energije (IPE), zgradarstva, poljoprivrede, otpada i u LULUCF sektoru. Kazao je da je u saobraćaju je planirano smanjenje upotrebe automobila, 100% elektrifikacija željeznice do 2040. i najmanje 90% vozila sa nultom emisijom do 2050, uz posebnu strategiju dekarbonizacije saobraćaja, zavisno od dekarbonizacije elektroenergetskog sektora. U prerađivačkoj industriji i industrijskoj potrošnji energije cilj je elektrifikacija specijalnih radnih mašina do 95% do 2050, čime bi se emisije gotovo u potpunosti smanjile. U sektoru zgradarstva naglasak je na sprovođenju Strategije obnove zgrada (BRS), radi povećanja energetske efikasnosti i prelaska na električno grijanje. U industrijskim procesima i upotrebi proizvoda (IPPU) predviđa se smanjenje HFC gasova do 80% do 2050. godine, u skladu sa Kigali amandmanom. Poljoprivreda dominira emisijama iz stočarstva, pa se fokus stavlja na praćenje i nove tehnologije. U sektoru otpada NEKP predviđa ambiciozan paket mjera za smanjenje emisija do 2050, dok je LULUCF sektor prepoznat kao ključan ponor ugljenika, s mjerama za bolje upravljanje šumama, smanjenje požara i unapređenje evidencije ugljenika.

Marina Spahić je, u svojstvu obrađivača, predstavila Stratešku procjenu uticaja na životnu sredinu za Strategiju niskougljeničnog razvoja Crne Gore, kao prateći dokument koji ima za cilj da obezbijedi da se mjere iz Strategije sprovode uz najmanji mogući negativni uticaj na životnu sredinu i zdravlje ljudi. U dokumentu su identifikovana rizična područja, analizirani potencijalni uticaji planiranih mjera na klimu, kvalitet vazduha, vode, biodiverzitet, zemljište i pejzaž, te su predložene mjere ublažavanja tih uticaja. Posebno su analizirani potencijalni konflikti vezani za razvoj obnovljivih izvora energije (solarnih, vjetro i hidroelektrana), kao i regionalni rizici. Kao posebno osjetljiv region izdvojena su Pljevlja, zbog postojećeg opterećenja kvalitetom vazduha i potrebe za pažljivo planiranom i pravednom tranzicijom. Analizirani su i scenariji razvoja, pri čemu je ocijenjeno da najambiciozniji scenario strategije donosi najveće i najranije smanjenje emisija i značajno poboljšanje kvaliteta vazduha, posebno u Pljevljima, ali istovremeno može povećati pritisak na biodiverzitet i prirodne resurse usljed intenzivnog razvoja energetske infrastrukture. Dokument takođe definiše konkretne mjere zaštite životne sredine, obavezno sprovođenje procjena uticaja za projekte, usklađivanje planskih dokumenata i primjenu najboljih dostupnih tehnika, kao i set indikatora za praćenje uticaja na klimu, vazduh, vode, biodiverzitet i socioekonomske aspekte tranzicije. Zaključeno je da Strateška procjena uticaja ne predstavlja prepreku realizaciji strategije, već alat za odgovorno odlučivanje i bezbjednu, održivu tranziciju ka klimatskoj neutralnosti u interesu građana.

Ivana Grujić zahvalila se učesnicima na održanim prezentacijama i zvanično otvorila diskusiju.

Pitanje/Komentar: Mila Kostić (Uniprom doo Nikšić) ukazala je na nejasnoće u Strategiji niskougljeničnog razvoja u dijelu koji se odnosi na sektor industrije, a posebno za dalji razvoj prerade aluminijuma. Napomenula je da je primarna proizvodnja aluminijuma u njihovoj kompaniji zatvorena, što strategija prepoznaje, ali da Uniprom trenutno posjeduje dvije fabrike sa kapacitetom od po 100.000 tona, koje preradom primarnog aluminijuma proizvode nove proizvode za tržište. Njihova dilema se odnosi na pitanje da li strategija uzima u obzir scenario maksimalnog rada obje fabrike i emisije CO₂ koje iz toga proizilaze. Svi ostali sektori i mjere u strategiji su, prema njenim riječima, jasno obrađeni, uključujući zatvaranje Termoelektrane Pljevlja, prelazak transporta na električnu energiju i definisani su ciljevi i mjere. Uniprom traži pojašnjenje i smjernice o pravcu u kojem industrija može da se razvija u skladu sa strategijom.

Odgovor/komentar: Ivana Grujić je napomenula da su direktoratu od strane Uniproma već dostavljene pisane primjedbe u vezi sa primarnom proizvodnjom aluminijuma. U tom smislu istakla je da Strategija niskougljeničnog razvoja ne isključuje nijedan privredni subjekt, ali da se ne može zasnivati na hipotetičkim scenarijima ili nepotvrđenim informacijama. Ukazala je da strategija mora biti utemeljena na pouzdanim, verifikovanim i zvanično dostupnim podacima, uz jasno definisane dugoročne razvojne ciljeve države. U tom kontekstu, pozvala je učesnike da sve navode i podatke iznijete tokom diskusije dostave u pisanoj formi, uz odgovarajuću prateću dokumentaciju i obrazloženje, kako bi isti bili proslijeđeni stručnom timu na dalju obradu i adekvatno razmatranje.

Konsultantkinja Olivera Kujundžić se nadovezala i pojasnila da je u primarnoj proizvodnji aluminijuma kompanija Uniprom proizvodila, između ostalog, i sintetičke gasove sa velikim potencijalom zagrijavanja. Iako su te emisije bile male u apsolutnom iznosu, zbog visokih emisionih faktora predstavljale su značajan doprinos. Trenutno, u standardnim industrijskim procesima koji ne uključuju emisije sintetičkih gasova, situacija je potpuno drugačija. Naglasila je da se ove emisije ne mogu porediti sa emisijama Termoelektrane Pljevlja, koja koristi ugalj, kao i da su im prelaskom novih kapaciteta na prirodni gas, emisije značajno

smanjene. Takođe je istakla da se očekuje da industrija prati proces modernizacije i globalne trendove, uključujući elektrifikaciju i napuštanje fosilnih goriva do 2050. godine, što je u skladu sa dugoročnim ciljevima države i obavezama buduće članice Evropske unije.

David Williams pojasnio je da Strategija niskougljeničnog razvoja predstavlja dokument dekarbonizacije, a ne industrijsku strategiju. Naglasio je da strategija ne donosi odluke o nivou proizvodnje u industriji, već ima za cilj minimiziranje emisija kada proizvodnja zaista postoji. Istakao je da postoji neizvjesnost u pogledu buduće proizvodnje u različitim sektorima, posebno u sektoru aluminijuma, što može uticati na energetske potrebe i emisije. Ova neizvjesnost je prepoznata u strategiji i biće uzeta u obzir kroz petogodišnje akcione planove, ukoliko proizvodnja značajno odstupa od procjene. Strategija se oslanja na inventar emisija gasova sa efektom staklene bašte i pretpostavlja da će emisije u industrijskom sektoru rasti približno u skladu sa ekonomskim rastom, dok veća odstupanja mogu imati dodatne implikacije koje će strategija adresirati.

Konsultant Neno Jablan dao je dodatno pojašnjenje u vezi sa prethodno iznesenim stavovima. Naveo je da bi eventualno ponovno pokretanje primarne proizvodnje podrazumijevalo primjenu odgovarajuće tehnologije radi oslobađanja od određenih nameta u okviru mehanizama određivanja cijene ugljenika, te da je to jedino održivo rješenje u tom segmentu. Kada je riječ o sekundarnoj proizvodnji, podsjetio da je već više puta istaknuto da se u procesu koristi prirodni gas, i da su postrojenja značajno modernizovana, zbog čega su emisije svedene na marginalan nivo. Ocijenio je da se, imajući u vidu niske ugrađene emisije, ne očekuje da bi kompanija potpadala pod režim EU ETS-a, bez obzira na obim izvoza. Takođe je ukazao na obavezu monitoringa i verifikacije emisija, ali je naveo da se ne očekuju značajna opterećenja u kontekstu primjene CBAM mehanizma, niti u budućnosti nakon pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji.

Mila Kostić navela je da će kompanija dostaviti relevantne podatke i projekcije potencijalnih emisija CO₂ u slučaju maksimalne proizvodnje od 100.000 tona godišnje, uz izraženi stav da bi u tom scenariju kompanija mogla potpasti pod sistem EU ETS-a.

Kako više nije bilo pitanja, predloga, mišljenja, primjedbi i sugestija od strane učesnika, Okrugli sto je zaključen u 12:00h.

Na kraju javne rasprave, Ivana Grujić se zahvalila učesnicima na prisustvu i učešću u diskusiji.

Zapisnik sa Okruglog stola sačinila:

Milena Andrijašević, savjetnica u Direktoratu za klimatske promjene i održivi razvoj, Ministarstvo ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera

E-mail: milena.markovic@mers.gov.me

➤ **Dostavljene primjedbe, predlozi i sugestije, sa navedenim razlozima njihovog prihvatanja, odnosno neprihvatanja**

Tokom trajanja javne rasprave Ministarstvu ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera dostavljene su primjedbe, mišljenja i sugestije od sledećih institucija:

- Ministarstvo energetike i rudarstva, Direktorat za naftu i gas akt br. 06113-322/26-156/7 od 17.02.2026. godine; Direktorat za energetske efikasnost akt br. 06113-322/26-156/10 od 19.02.2026. godine;
- Ministarstvo prostornog planiranja, urbanizma i državne imovine, akt br. 06113-322/26-156/3 od 06.02.2026. godine;
- Elektroprivreda Crne Gore AD Nikšić, akt br. 06113-322/26-156/6 od 17.02.2026. godine;
- Privredna komora Crne Gore, akt br. 06113-322/26-156/5 od 12.02.2026. godine;
- Agencija za zaštitu životne sredine, akt broj 06113-322/26-156/12 od 20.02.2026. godine i akt br. 06113-322/26-156/13 od 20.02.2026. godine;
- Uniprom doo Nikšić, akt br. 06113-322/26-156/19 od 17.02.2026. godine i akt br. 06113-322/26-156/8 od 17.02.2026. godine.

➤ **Primjedbe i odgovori na primjedbe, predloge i sugestije na Strategiju niskougljeničnog razvoja Crne Gore**

#	Institucija / Autor	Komentar	Odgovor
1	EPCG	Kao godina izlaska iz pogona trenutno figurira 2041. godina ali to prije svega zavisi od uspješnosti realizacije procesa pravedne tranzicije i očuvanja sigurnog snabdijevanja električnom energijom. Očekuje se da će ovo postrojenje biti u funkciji do 2040. godine, ali uz određeno smanjenje radnih sati tokom godine, što je neophodno za postizanje nacionalnih ciljeva. Scenario sa dodatnim mjerama (WAM) uključuje postepeno ukidanje korišćenja termoelektrane u Pljevljima koja ostaje u funkciji do 2040. godine. Osnovna razlika u radu TE Pljevlja između WEM i WAM scenarija je broj godišnjih sati rada sa maksimalnom snagom. Kod WAM scenarija smanjenje za 4500 h počev od 2030. do izlaska iz pogona (kao što je ranije navedeno, u zavisnosti od dinamike realizacije plana pravedne tranzicije zavisi i godina izlaska TE Pljevlja iz pogona, a ovdje je postavljena 2040. za potrebe modeliranja uticaja na nacionalne ciljeve), kako bi se dostigao nacionalni cilj u pogledu smanjenja emisija GHG u 2030. godini. Međutim na strani 6. dokumenta “Strategija niskougljeničnog razvoja (SNR) Crne Gore Petogodišnji akcioni plan (2026–2030) – finalni nacrt” navodi se SNR PAM PEE.2: Prestanak rada TE Pljevlja do 2035. godine. Takođe, na istoj strani u dijelu: SNR PAM PEE.1: Usklađivanje cijene ugljenika sa cijenom u Sistemu trgovanja emisijama Evropske unije (EU ETS) do 2028. godine. Navodi se da je nadležna institucija samo Ministarstvo ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera, mislim da ovdje treba multidisciplinovano djelovati sa Ministarstvom finansija, energetike i rudarstva, BELEN i EPCG.	Komentari prihvaćeni i tekst je dopunjen.

		U dokumentu Strategija niskougljeničnog razvoja Crne Gore (SNR CG) Finalni nacrt na strani 12 navodi se: <i>U sektoru proizvodnje električne energije, gašenje termoelektrane Pljevlja ukloniće primarni izvor nacionalnih emisija. Ovo gašenje može biti podržano ubrzanom izgradnjom kapaciteta za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora, što može obezbijediti i dodatni ekonomski podsticaj kroz povećanje izvoza električne energije.</i> Prefomulisati na sljedeći način: U sektoru proizvodnje električne energije, smanjenjem snage/gašenje termoelektrane Pljevlja umanjice se/ukloniti primarni izvor nacionalnih emisija. Ovo smanjenjem snage /gašenje može biti podržano ubrzanom izgradnjom kapaciteta za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora, što može obezbijediti i dodatni ekonomski podsticaj kroz povećanje izvoza električne energije.	
--	--	---	--

2	EPCG	Navodi se na strani 39: Ne očekuje se da će prestanak rada TE Pljevlja do 2035. godine dovesti do značajnog povećanja cijene električne energije u poređenju sa scenarijima u kojima bi TE Pljevlja nastavila sa radom, ali uz obavezu plaćanja cijene emisijih kredita u skladu sa cijenom u EU ETS. Na osnovu čega se ovo zaključuje i na koju cijenu se misli???	Ovaj zaključak zasniva se na nalazima studije o uticaju cijene ugljenika na energetiku u Crnoj Gori, izrađene uz podršku PMI (Partnership for Market Implementation), u okviru zadatka 2: Procjena interakcija uvođenja cijene ugljenika i proizvodnje električne energije u elektroenergetskom sektoru. Izrada ovog izvještaja obuhvatila je detaljno modeliranje elektroenergetskog sistema u softveru Plexos, uključujući i procjenu budućih cijena električne energije. Buduća cijena u EU ETS korišćena u modeliranju zasnivala se na projekcijama koje su razvijene i korišćene za potrebe dugoročnog planiranja od strane britanskog operatora elektroenergetskog sistema (UK National Grid Energy System Operator).
3	EPCG	Na strani 26 navodi se: Za projekat Hidroelektrane Komarnica sredinom 2025. godine odbijena je studija procjene uticaja na životnu sredinu (EIA) od strane Agencije za zaštitu životne sredine, međutim projekat i dalje ostaje uvršten u Prostorni plan Crne Gore. Precizna informacija je da je elaborat tj. studija procjene uticaja na životnu sredinu (EIA) je povučen iz procedure od strane EPCG a ne odbijena.	Korigovano u tekstu.
4	EPCG	Na strani 40. Realizacija svih kapaciteta koji su trenutno u fazi razvoja, može zadovoljiti godišnju potražnju Crne Gore za električnom energijom i omogućiti prestanak rada TE Pljevlja do 2041. godine, čime bi se eliminisale emisije gasova sa efektom staklene bašte iz ovog sektora. Ovdje se sada pominje 2041. kao u NEKP-u.	Godina 2041. u ovom dijelu teksta preuzeta je iz ranije verzije Strategije niskougljeničnog razvoja (SNR) i nije bila ažurirana u skladu sa najnovijim izmjenama. Hvala na ukazivanju na ovu grešku. Zaključak ostaje važeći za prestanak rada TE Pljevlja 2035. godine i tekst je u skladu s tim ažuriran.
5	EPCG	Ista strana. EPCG će biti odgovorna za sprovođenje eventualnih aukcija za obnovljive izvore energije. Mislim da nije EPCG odgovorna već COTEE u skladu sa Zakonom o korišćenju OIE.	Korigovano u tekstu.

6	EPCG	Povećanje cijene ugljenika utvrđene u okviru crnogorskog ETS-a radi postizanja usklađenosti sa cijenom EU ETS-a do 2028. godine, što će biti neophodno za ostvarenje cilja pristupanja Crne Gore EU do tog roka.“ (38. strana) Neophodno je razmotriti opciju da li ovdje ide potpuna (ili ostaviti i mogućnost postepene) usklađenosti sa EU ETS-om, što svakako jeste naša obaveza pristupanjem u EU, ali praksa zemalja iz okruženja (Slovenija, Hrvatska, Bugarska, Rumunija) je da su imali duži prelazni period, odnosno pravo na besplatne emisije kredite koji su se kroz vrijeme procentualno smanjivali, te postepeno podizanje cijena emisijih kredita, a ne primjenu punog ETS-a danom pristupanja. Kao bivši član pregovaračkog poglavlja 15 – Energetika, mogu reći da je ovo najznačajniji zadatak pregovaračkog tima jer će politika u oblasti carbon pricing-a, kao i mape puta za njenu potpunu primjenu dominantno uticati na poslovanje EPCG-a, odnosno na cjenovnu konkurentnost energije iz termoelektrane i cijele ekonomije u PV. Ukoliko bi nam se kroz pregovore omogućilo postepeno usklađivanje cijena ugljenika sa EU ETS-om, a potencijalnim ulaskom u EU 2028. godine otvorila bi nam se mogućnost povlačenja novca iz Just Transition i Modernisation fund-a i finansijske podrške za izgradnju novih izvora po uzoru na zemlje iz okruženja, takav pristup bio najizbježniji za našu kompaniju.	Navedeno je uzeto u obzir u Strategiji niskougljeničnog razvoja (SNR) kroz opis mogućih vidova podrške na koje će Crna Gora imati pravo radi upravljanja rizicima povezanim sa primjenom EU ETS-a, u okviru socijalne dimenzije mjere SNR PAM PEE.1: Usklađivanje cijene ugljenika sa cijenom u Sistemu trgovanja emisijama EU do 2028. godine. Ovo uključuje i mogućnost nastavka korišćenja besplatne dodjele emisijih jedinica u sektoru proizvodnje električne energije. U tekstu je naznačeno da će konkretni detalji zavisiti od pregovora sa Evropskom komisijom.
7	EPCG	Uskladiti rokove gašenja TE Pljevlja sa grafikom na strani 11.	Za potrebe modeliranja, izraz „do 2035. godine“ tumačen je kao kraj 2035. godine. U skladu s tim, LEAP model uključuje proizvodnju iz TE Pljevlja tokom 2035. godine. Na strani 37 dodata je fusnota radi pojašnjenja.
8	EPCG	Razmotriti usaglašavanje roka gašenja TE Pljevlja sa NEKP-om.	Kako je navedeno u dokumentu Strategije niskougljeničnog razvoja (SNR), SNR scenario ima za cilj da predstavi viši nivo ambicije u odnosu na NEKP. Godina 2035. odabrana je na osnovu uravnoteženja energetske, ekonomske i ekološke faktora, uz uvažavanje činjenice da, nakon primjene cijene EU ETS-a, proizvodnja iz ovog postrojenja više neće predstavljati najnižu troškovnu opciju.

9	EPCG	Na osnovu grafika TE Pljevlja će biti ugašena 2037. godine, dok se u tabeli Politike i mjere SNR-a (SNR PEE.2) navodi 2035. godina. Potrebno uskladiti navedene rokove.	Vidjeti odgovor iznad.
10	EPCG	Na osnovu grafika TE Pljevlja će biti ugašena 2037. godine, dok se u tabeli Politike i mjere SNR-a (SNR PEE.2) navodi 2035. godina. Potrebno uskladiti navedene rokove.	Vidjeti odgovor iznad.
11	EPCG	Razmotriti usaglašavanje roka gašenja TE Pljevlja sa NEKP-om.	Vidjeti odgovor iznad.
12	EPCG	Uskladiti sa podacima na strani 20 dokumenta.	Podaci su identični. Različite vertikalne skale na grafikonima mogu stvoriti utisak da postoje razlike.
13	EPCG	Dodati VE Gvozd II.	Tabela na strani 24 obuhvata samo projekte iz oblasti OIE koji su navedeni u NEKP-u. U toj listi uključen je samo projekat Gvozd I (vidjeti listu na strani 37 NEKP-a i mjeru PAM „Nove elektrane na obnovljive izvore energije“).
14	EPCG	Vjetroelektrana Gvozd II, instalisane snage 21 MW.	Tabela na strani 24 obuhvata samo projekte iz oblasti OIE koji su navedeni u NEKP-u. U toj listi uključen je samo projekat Gvozd I.
15	EPCG	Povećanje snage instalacijom osmog agregata A8.	Instalacija agregata A8 obuhvaćena je SNR-om u okviru liste projekata OIE uključenih u Plan razvoja prenosnog sistema. Vidjeti Tabelu 2 u SNR-u.
16	EPCG	Dodati projekte SE u nadležnosti DOIE EPCG (Krupac, Štedim, Kapino polje...).	Ovi projekti su dodati, uz usklađivanje instalisanih kapaciteta sa podacima sa strane 27 NEKP-a.
17	EPCG	Ne 11,4 MW već 3,2 MW.	Ispravljeno.
18	EPCG	U NEKP-u je podatak 33,6 MW + 5–7 MW, u našim planovima 40 MW.	Ispravljeno.
19	EPCG	Predlog: formiranje koordinacionog tijela (ministarstva, Eko-fond, EPCG, CEDIS) radi mapiranja lokacija za EV punjače.	Ovo je dodato u okviru dimenzije upravljanja (governance) u mjeri SNR PAM S.1 za sektor transporta.
20	MEIR - Direktorat za naftu i gas	Na stranama 23, 28, 37, 48 i 50 – umjesto „Tehnička i metodološka podrška“, navesti „Program razvoja zelenog vodonika sa Akcionim planom za period 2026–2028“ (usvojen 25. decembra 2025. godine).	Izmjene su izvršene na relevantnim stranicama.

21	MEIR - Direktorat za naftu i gas	Na strani 28 – u okviru scenarija uključiti tabele iz usvojenog Programa.	Tabela 4 SNR-a uključuje podatke o kapacitetu elektrolizera usklađene sa tabelama u nastavku, i oni su reflektovani u LEAP modelu razvijenom za Strategiju. Radi jasnoće, u tekstu Strategije uključili smo samo kapacitet elektrolizera, a ne sve podatke iz tabela ispod, što je u skladu sa načinom na koji se podaci iz drugih sektorskih strategija referišu u LCDS dokumentu.
22	MEIR - Direktorat za naftu i gas	Na strani 29, u narativnom dijelu teksta, navesti da je Program usvojen.	Na strani 28 je već naznačeno da je Program usvojen, te je obrisao dio teksta u kojem je bilo navedeno da usvajanje tek treba da se desi.
23	Uniprom	Podaci o primarnoj proizvodnji i preradi aluminijuma nijesu tačni. Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 1: • Kako je primarna proizvodnja aluminijuma ugašena, u tački 2.3.1 (poglavlje Energetika Prerađivačka industrija i industrijska potrošnja energije) potrebno je izbrisati sljedeću rečenicu: „Prerada glinice u finalni aluminijum i dalje se odvija u Crnoj Gori. Ovaj proces podrazumijeva elektrolizu, pri čemu se kao ulazni energent koristi električna energija, te se stoga ne ostvaruju direktne emisije.“ • U tekstu treba dodati da postoje kapaciteti za preradu aluminijuma do 100.000 t/godišnje. I pored navedene činjenice da su GHG emisije iz industrijskog sektora trenutno značajno ispod maksimalnog nivoa zabilježenog 2009. godine, potrebno je uzeti u obzir da se u krugu industrijske zone KAP sada odvija prerada aluminijuma. Kao glavna sirovina u proizvodnji koristi se uvozni čvrsti primarni aluminijum i sekundarni aluminijum, koji se pretapaju i pretvaraju u novi proizvod. Proizvodnja se odvija u dvije nove fabrike i to: • Fabrika aluminijumskih legura – silumina, čiji je kapacitet 30.000 tona godišnje i • Fabrika aluminijumskih trupaca – billeta, čiji je kapacitet 70.000 tona godišnje. Fabrike su izgrađene po najnovijim tehnologijama iz ove oblasti i kao energent koriste prirodni gas i električnu energiju. Pri radu punim kapacitetom, prema procjenama zasnovanim na očekivanoj potrošnji prirodnog gasa i važećim emisionim faktorima, GHG emisije od sagorijevanja prirodnog gasa iz obje fabrike iznose oko 30.000 t CO₂ godišnje.	Tekst je ispravljen u skladu sa navedenim. Napominjemo da je navedena proizvodnja već reflektovana u SNR modelu, pri čemu je stvarni rast proizvodnje sa postojećeg nivoa usklađen sa očekivanim ekonomskim rastom.

24	Uniprom	Mjera usklađivanja cijene ugljenika sa cijenom u Sistemu trgovanja emisijama Evropske unije (EU ETS) u strategiji je razmatrana i opisana isključivo u okviru poglavlja koje se odnosi na energetske sektor (proizvodnja električne energije), dok industrijski sektor, uključujući industriju aluminijuma, nije obuhvaćen ovim dijelom strategije. Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 2: Kako smo naveli u obrazloženju primjedbe br. 1, u SNR CG potrebno je uzeti u obzir instalirane proizvodne kapacitete fabrika koje se nalaze u krugu industrijske zone KAP, a čiji nivo GHG emisija, pri radu punim kapacitetom od 100.000 tona, iznosi oko 30.000 t CO₂, što predstavlja osnov za njihovo uključivanje u Sistem trgovanja emisijama. Ovo pitanje je za nas od posebne važnosti zbog potrebe za dugoročnim planiranjem razvoja prerađivačkih kapaciteta i eventualnog pokretanja primarne proizvodnje aluminijuma.	Dodali smo napomenu da, iako mjera usklađivanja cijene ugljenika sa cijenom u Sistemu trgovanja emisijama Evropske unije (EU ETS) može biti relevantna i za industrijsku proizvodnju u narednom periodu, ova mjera je u strategiji svrstana u sektor proizvodnje električne energije, jer TE Pljevlja ostaje najveći pojedinačni izvor emisija u Crnoj Gori. Proizvodnja gvožđa i čelika, kao i primarna proizvodnja aluminijuma, više se ne odvijaju u Crnoj Gori, te postrojenja u kojima su se ove aktivnosti ranije obavljale trenutno nemaju obavezu predaje emisijama u okviru ETS-a. Sekundarna proizvodnja aluminijuma podliježe obavezama u okviru EU ETS-a samo ukoliko je povezana sa izvorom proizvodnje električne energije ili toplotne energije instalirane snage veće od 20 MW. Prema dostupnim informacijama, LNG postrojenje koje trenutno posluje u okviru kompleksa Uniprom KAP ne ispunjava ovaj prag, te stoga ne bi bilo obuhvaćeno obavezama u okviru EU ETS-a po integraciji. Kako je već navedeno, u slučaju ponovnog pokretanja primarne proizvodnje aluminijuma, takva proizvodnja bi najvjerovatnije bila obuhvaćena ETS sistemom.
----	---------	--	--

25	Privredna komora	Tržišni i investicioni okvir prelaska na niskougljenični razvojni model Iako Strategija po svojoj prirodi nije implementacioni dokument, neophodno je jasnije sagledavanje osnovnih elemenata tržišnog i investicionog okvira tranzicije. Posebno izostaje: procjena ukupnog investicionog obima potrebnog do 2030. i 2050. godine, okvirna raspodjela troškova tranzicije između javnog i privatnog sektora, identifikacija potencijalnih izvora finansiranja, uloga privatnog kapitala i model raspodjele investicionog rizika, okvir za korišćenje i reinvestiranje potencijalnih prihoda od cijene ugljenika. U odsustvu preciznijeg definisanja ovih elemenata, postoji rizik da Strategija ostane deklarativni okvir bez dovoljne investicione operacionalizacije, što može povećati neizvjesnost za privredu i otežati dugoročno planiranje ulaganja.	Tamo gdje je bilo realno i izvodljivo, izrađene su procjene na visokom nivou investicionih potreba za politike i mjere (PAM) i uključene u SNR. Međutim, s obzirom na inherentnu neizvjesnost ovih procjena i neizvodljivost izrade procjena za sve PAM-ove, smatralo se da bi davanje zbirnog brojke bilo nekorisno i potencijalno pogrešno. Petogodišnji akcioni plan uključuje procjene očekivanog budžeta za realizaciju svake aktivnosti uključene u plan do 2030. godine, a očekuje se da će slične procjene biti izrađene u narednim akcionim planovima. Tamo gdje se očekuje da investicije predvodi privatni sektor, to je navedeno u opisima PAM-a. Neki PAM-ovi ukazuju na potrebu za finansijskom podrškom, uključujući pravilnu alokaciju rizika, međutim, utvrđivanje detalja mehanizama finansijske podrške je izvan okvira strategije i biće utvrđeno posebnim aktom. Trenutno, određivanje gdje bi se prihodi od ETS-a trebali koristiti ostaje u nadležnosti Eko-fonda i van je okvira SNR-a. SNR, međutim, daje sugestije za moguće odgovarajuće namjene.
----	------------------	--	---

26	Privredna komora	2. Uloga ETS-a u tranziciji Strategija prepoznaje usklađivanje sa EU sistemom trgovanja emisijama, ali ne definiše dovoljno jasno njegovu stratešku ulogu u ukupnoj tranziciji. Nedostaje: procjena efekata cijene CO₂ na cijenu električne energije i troškove poslovanja, razmatranje mehanizama zaštite energetske intenzivnih sektora, jasnije sagledavanje veze između ETS-a i CBAM mehanizma, okvir za investicionu predvidivost u uslovima uvođenja cijene ugljenika. S obzirom na značaj ovih pitanja za konkurentnost privrede, njihova detaljnija razrada bi doprinijela stabilnijem investicionom okruženju.	Crnogorski ETS i EU ETS su uključeni u SNR kroz SNR PEE.1: Usklađivanje cijene ugljenika sa cijenom u Sistemu trgovanja emisijama Evropske unije (ETS) do 2028. godine, koja cilja na integraciju sa EU ETS do 2028. godine, u skladu sa ciljevima Crne Gore za pristupanje EU. Zaštita za energetske intenzivne sektore i okvir za podršku predvidivosti biće, stoga, utvrđeni zahtjevima EU ETS. Pridruživanje EU i EU ETS-u takođe će značiti da će Crna Gora biti uključena u CBAM područje, te stoga više neće podlijevati povezanim taksama prilikom izvoza u zemlje EU. Kao članica EU sa nižim dohotkom, Crna Gora bi vjerovatno bila kvalifikovana za podršku u upravljanju rizicima povezanim sa EU ETS kroz Fond za Modernizaciju, Socijalni fond za klimatsku politiku, član 10c Direktive o EU ETS koji dozvoljava besplatnu alokaciju jedinica za proizvodnju električne energije radi podrške investicijama u modernizaciju energetske sektora, i kroz dobijanje dodatnih EU ETS jedinica kroz 10% alociranih članicama sa nižim dohotkom. Tekst o mogućnosti pristupa ovim kanalima podrške dodat je u procjeni socijalne dimenzije SNR PEE.1: Usklađivanje cijene ugljenika sa cijenom u Sistemu trgovanja emisijama Evropske unije (ETS) do 2028. godine. Procjena uticaja usklađivanja sa EU ETS na širu crnogorsku ekonomiju, a posebno na energetske sektor, već je izrađena uz prethodnu podršku Svjetske banke u izvještaju Procjena uticaja cijene ugljenika u Crnoj Gori. Zadatak 2. Procjena interakcija određivanja cijene ugljenika i planiranja proizvodnje u energetskom sektoru. Ovaj izvještaj je bio ključni referentni dokument
----	------------------	---	--

			korišćen za pripremu SNR-a i naveden je kao referenca u relevantnim dijelovima SNR-a.
--	--	--	---

27	Privredna komora	3. Energetika i planirano isključenje sa mreže Termoelektrane Pljevlja Planirano isključenje sa mreže Termoelektrane Pljevlja predstavlja jedno od ključnih strateških opredjeljenja. Međutim, Strategija se pretežno fokusira na cilj gašenja, dok su pitanja sigurnosti snabdijevanja, upravljanja vršnim opterećenjem, razvoja balansnih i skladišnih kapaciteta, dinamike izgradnje zamjenskih proizvodnih kapaciteta, nedovoljno razrađena. Takođe, socio-ekonomska dimenzija tranzicije u regionu Pljevalja zahtijeva jasniji okvir, imajući u vidu značaj energetskog sektora za lokalnu ekonomiju.	SNR je suštinski klimatska strategija, a ne plan razvoja elektroenergetskog sistema, te je stoga rad Termoelektrane Pljevlja ključni fokus dokumenta kao najvećeg izvora emisija u zemlji. Analiza za SNR se, međutim, oslanjala na nalaze Procjena uticaja cijene ugljenika u Crnoj Gori. Zadatak 2. Procjena interakcija određivanja cijene ugljenika i planiranja proizvodnje u energetskom sektoru., koja je procijenila implikacije zatvaranja elektrana na sigurnost snabdijevanja, uključujući satne profile angažovanja i potražnje i zahtjeve za rezervom. LEAP model razvijen za pripremu SNR-a ne modelira detaljno sigurnost snabdijevanja, ali je kalibriran da ispuni sigurnosne zahtjeve utvrđene Procjena uticaja cijene ugljenika u Crnoj Gori. Zadatak 2. Procjena interakcija određivanja cijene ugljenika i planiranja proizvodnje u energetskom sektoru. Elementi elektroenergetskog sistema SNR modela razvijeni su u bliskoj konsultaciji sa CGES-om kako bi se osigurala usklađenost sa njihovim planovima i da bi scenariji predstavljeni u SNR-u bili u skladu sa zahtjevima CGES-a za sigurnost snabdijevanja. Model, međutim, nije uključivao analizu tokova snage za procjenu razmatranja stabilnosti sistema poput podrške reaktivnom snagom, a takva analiza bi bila potrebna za detaljniji plan razvoja elektroenergetskog sistema. Isključenje Termoelektrane Pljevlja u SNR scenariju posljedica je usklađivanja cijene ugljenika sa onom u EU ETS i prognoziranje ekspanzije obnovljivih izvora energije uz istovremeno ispunjavanje zahtjeva adekvatnosti sistema (očekivanje gubitka opterećenja). Model korišćen u Procjena uticaja cijene ugljenika u Crnoj Gori.
----	------------------	--	--

			Zadatak 2. Procjena interakcija određivanja cijene ugljenika i planiranja proizvodnje u energetsom sektoru radi na principu najnižih troškova angažovanja, te stoga viši troškovi proizvodnje zbog povišene cijene ugljenika pomjeraju TE Pljevlja iz ekonomskog reda prvenstva. Socio-ekonomski uticaji zatvaranja Termoelektrane Pljevlja obrađeni su u strategiji uključivanjem pripreme plana pravedne tranzicije za region Pljevalja kao preduslova za zatvaranje elektrane. Plan će detaljno obraditi socijalna, ekonomska, ekološka i finansijska pitanja koja treba riješiti prije zatvaranja.
--	--	--	--

28	Privredna komora	4. Obnovljivi izvori energije i investiciona predvidivost Strategija se oslanja na postojeće planske dokumente, ali ne daje dovoljno jasnu sliku dugoročnog investicionog okvira za obnovljive izvore energije. Posebno nijesu razrađeni dinamika i indikativni obim budućih aukcija, odnos između projekata koji ostvaruju pravo na podsticaj i tržišnih projekata, dugoročna stabilnost regulatornog okvira, model dugoročnih ugovora o otkupu i investiciona sigurnost. Bez ovih elemenata, investiciona predvidivost ostaje ograničena, što može usporiti tempo privatnih ulaganja.	NECP je opisao planirane instrumente i aktivnosti za podršku investicijama u obnovljivu energiju u kratkoročnom do srednjoročnom periodu. Oni će takođe poslužiti za podršku investicionom okruženju za SNR. Shodno tome, SNR predlaže implementaciju NECP-a, koji ima za cilj pružanje neophodne kratkoročne investicione predvidivosti, a zatim preispitivanje napretka i prilagođavanje mehanizama po potrebi do 2030. godine. Odgovarajući tržišni mehanizmi za podsticanje budućeg razvoja obnovljivih izvora energije na duži rok i stepen u kojem oni zavise od podsticajnih okvira i prava na subvencije zahtijevaće dalju analizu i razvoj u okviru sektorski specifičnog planiranja politika kao odgovor na promjenjivo komercijalno okruženje.
29	Privredna komora	5. Saobraćaj i ekonomske pretpostavke Mjere u sektoru saobraćaja uglavnom se oslanjaju na promjene ponašanja korisnika i elektrifikaciju voznog parka. Međutim, nedostaje procjena fiskalnog troška podsticaja, analiza uticaja na logistički sektor, realistična procjena kupovne moći i strukture postojećeg voznog parka te procjena infrastrukturnih kapaciteta. Dodatna razrada ovih aspekata doprinijela bi većoj realističnosti i primjenjivosti predloženih mjera.	SNR uključuje potrebu za razvojem detaljne strategije dekarbonizacije transporta koja bi uključivala izradu procjene uticaja i detalja implementacije navedenih gore.

30	Privredna komora	6. Industrija i elektrifikacija Predviđena gotovo potpuna elektrifikacija industrije predstavlja izuzetno ambiciozno opredjeljenje. Međutim, Strategija ne sadrži: analizu troškova prilagođavanja po sektorima, procjenu uticaja na konkurentnost, procjenu dostupnosti i cijene električne energije, analizu ograničenja elektroenergetske mreže, razliku između energetske intenzivnih i manje intenzivnih sektora. Uvođenje cijene ugljenika bez paralelnog definisanja mehanizama za očuvanje konkurentnosti može stvoriti dodatne rizike za industriju.	Put elektrifikacije je zasnovan na istraživanju odrađenom za Ujedinjeno Kraljevstvo (u nedostatku sličnog istraživanja za Crnu Goru) koje ukazuje da bi prelazak na niskouglijeničnu industrijsku mašineriju vjerovatno donio neto uštedu troškova na dugi rok. Ipak, postojaći investicioni troškovi i drugi troškovi povezani sa usvajanjem novih tehnologija, koje se nastoje riješiti kroz predložene mehanizme podrške opisane u relevantnom PAM-u. LEAP model razvijen za SNR uzima u obzir industrijsku elektrifikaciju u potražnji za električnom energijom. Iako model ne procjenjuje cijene električne energije, one su procijenjene u izvještaju Procjena uticaja cijene ugljenika u Crnoj Gori. Zadatak 2. Procjena interakcija određivanja cijene ugljenika i planiranja proizvodnje, korišćenom kao input za razvoj modela, a takođe su razmatrane i sa CGES-om tokom izrade SNR-a. Što se tiče ETS-a, datum usklađivanja je postavljen da odgovara planiranom pristupanju EU. Ukoliko Crna Gora uđe u EU, kao članica sa niskim dohotkom bila bi kvalifikovana za niz podrški za upravljanje konkurentnošću i socijalnim uticajima cijene ugljenika. Detalji su navedeni u odgovoru na komentar 2, i dodati su u dio o socijalnoj dimenziji relevantnog PAM-a u SNR dokumentu.
----	------------------	---	--

31	Privredna komora	7. LULUCF i pouzdanost neto nultih emisija Strategija se u značajnoj mjeri oslanja na šumske ponore u postizanju neto nultih emisija. Iako je potencijal ovog sektora značajan, njegova varijabilnost usljed klimatskih i prirodnih rizika nameće potrebu za jasnijim razgraničenjem između: smanjenja bruto emisija u energetici i industriji i neto bilansa koji uključuje LULUCF. Iako Strategija prepoznaje varijabilnost LULUCF sektora, smatramo da je potrebno jasnije naglasiti važnost smanjenja bruto emisija kao osnovnog stuba dugoročne kredibilnosti ciljeva.	Postizanje neto nulte emisije oslanja se na značajan šumski ponor Crne Gore. Međutim, strategija priznaje da se, s obzirom na razmjere šumskog ponora, neto nula može postići uz minimalno smanjenje bruto emisija, te stoga strategija stavlja naglasak na smanjenje bruto emisija na nivou sektora. Cilj minimiziranja bruto emisija na nivou sektora do 2050. godine naveden je u Odjeljku 1.1 dokumenta.
32	Privredna komora	8. Potreba za makroekonomskom procjenom Smatramo da bi Strategiju trebalo dopuniti objedinjenom procjenom makroekonomskih efekata, uključujući uticaj na BDP i zaposlenost, uticaj na inflaciju i cijene energije, te fiskalne implikacije prelaska na niskouglenični model. Ovakva procjena bi doprinijela boljem usklađivanju klimatskih ciljeva sa ekonomskom realnošću i povećala povjerenje investicione zajednice.	Makroekonomska procjena aktivnosti dekarbonizacije izrađena je u okviru izvještaja Procjena uticaja cijene ugljenika u Crnoj Gori, Zadatak 1. Analiza uticaja cijene ugljenika, podržanog od strane Partnerstva za implementaciju tržišta, i Izvještaja o klimatskom razvoju zemlje, pripremljenog od strane Svjetske banke. Ovi izvještaji su korišćeni kao ključni inputi za izradu strategije kako bi se osiguralo da strategija ne sadrži ciljeve koji predstavljaju neopravdane ekonomske rizike.

33	MEIR- Direktorat za Energetsku efikasnost	Komentari se odnose na preciznije definisanje predloženih aktivnosti, izvora finansiranja i institucije koje su nadležne za realizaciju istih. U dijelu aktivnosti predlažemo sljedeće. Naime, iako je dokument rađen i na osnovu Studije unapređenja energetske efikasnosti zgrada, a koji je urađen 2023. godine i u nadležnosti nekadašnjeg Ministarstva kapitalnih investicija, smatramo da je isti potrebno dodatno unaprijediti, kako u dijelu definisanja pojedinačnih aktivnosti, tako i u dijelu preciznije definicije finansijskih sredstava potrebnih za realizaciju istih i izvora finansiranja ovih aktivnosti, naročito imajući u vidu da je jedan dio aktivnosti predviđen za realizaciju 2026. godine, dok je Zakon o budžetu usvojen krajem prošle godine, pa je prilično upitno da li su i u kojem obimu obezbijedena sredstva za budžetsko finansiranje aktivnosti predviđenih ovim dokumentom. Nadalje, u okviru mjere SNR PAM Z.1: Sprovođenje Strategije obnove zgrada Crne Gore (BRS) definisana je lista koja uključuje 8 indikativnih aktivnosti za period 2026–2030, a koje bi prema postojećem predlogu bile u nadležnosti Ministarstva energetike i rudarstva. S tim u vezi, smatramo da aktivnosti nisu u dovoljnoj mjeri definisane, tj. razrađene. Pored toga upitan je i svrsishodnost i predloženi rokovi za realizaciju aktivnosti, npr. sprovođenje javne kampanje podizanja svijesti o koristima energetske efikasnosti, a koja bi bila djelimično u nadležnosti našeg ministarstva. U ovom dijelu je i iznos predviđenih sredstava upitan, imajući u vidu činjenicu da je dobar dio aktivnosti planiran za 2026. godinu, a budžet za 2026. je već usvojen i u istom nisu predviđena sredstva u okviru budžeta Ministarstva energetike i rudarstva za ovu vrstu promocije. Pored toga, imajući u vidu da je navedeno više aktivnosti u ovom dijelu, potrebno je indikatore praćenja za realizaciju ovog seta aktivnosti dodatno precizirati. U dijelu aktivnosti Programi obuke za energetske auditore i građevinske radnike, Ministarstvo energetike i rudarstva nije navedeno kao nadležna institucija, iako su u prethodnom periodu obuku za vršenje energetskih pregleda zgrada, tj. audita, a u saradnji sa našim Ministarstvom, vršio Univerzitet Crne Gore (Mašinski fakultet), kao	Kao što je navedeno u tekstu i prethodno pomenuto, ove aktivnosti su preuzete direktno iz dokumenta Sprovođenje Strategije obnove zgrada Crne Gore. SNR je dugoročna strategija čiji je cilj trasiranje ambiciozne vizije, a ne implementacioni dokument. Razrada detalja ovih aktivnosti je stoga izvan okvira SNR-a. Međutim, na osnovu predloga izmjene i/ili ažuriranje vremenskog okvira, budžeta ili nosilaca aktivnosti BRS-a predloženih od strane Ministarstva energetike i rudarstva, kako su navedeni u akcionom planu SNR-a, u tekstu su korigovani vremenski okviri.
----	---	---	--

		institucija koja posjeduje važeće ovlašćenje našeg Ministarstva za ovu vrstu djelatnosti. U ovom dijelu je možda potrebno razdvojiti ovu vrstu aktivnosti na Program obuke za energetske auditore i možda poseban program obuke koji bi uključio i građevinske radnike.	
--	--	--	--

35	MEIR- Direktorat za Energetsku efikasnost	U dijelu mjere Energetika Prerađivačka industrija i industrijska potrošnja energije (IPE) potrebno je dodatno redefinisati aktivnosti, s obzirom da se među postojećim aktivnostima navode čitav niz pojedinačnih aktivnosti koji uključuje određenu vrstu procjena, pregleda, sa fokusom na industriju, iako industrijska politika nije u direktnoj nadležnosti Ministarstva energetike i rudarstva naše ministarstvo je navedeno kao jedino nadležno. Pored toga, ukoliko je zaista neophodno da se u okviru Akcionog plana navede i izrada određenog dokumenta, poput studije/analize, smatramo da je u ovom dijelu možda potrebno uraditi jednu sveobuhvatnu, kvalitetnu studiju koja bi obuhvatila sve prethodno navedene aspekte, umjesto izrade pojedinačnih analiza, pregleda i procjena.	Kao ministarstvo nadležno za industrijsku politiku, Ministarstvo ekonomskog razvoja je dodato kao nadležna institucija za relevantne aktivnosti. Takođe smo dodali napomenu da se, ukoliko nadležna institucija ocijeni da je najefikasnije, procjene se mogu objediniti u jedan jedinstveni izvještaj.
----	---	---	---

➤ **Primjedbe i odgovori na primjedbe, predloge i sugestije na Stratešku procjenu uticaja na životnu sredinu za Strategiju niskougljeničnog razvoja Crne Gore**

#	Komentar	Odgovor obrađivača	Napomena
1.	Poglavlja predmetnog izvještaja nijesu u potpunosti u skladu sa članom 15 Zakona o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu, premda konvergiraju pomenutim. Bilo bi poželjno da se preformulišu shodno navedenom	Odgovor obrađivača: Djelimično prihvaćeno i usklađeno. Naime, Izvještaj o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu je strukturiran u skladu sa zahtjevima člana 15 Zakona o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu. Svi elementi propisani navedenim članom, uključujući opis sadržaja i ciljeva Strategije, analizu postojećeg stanja životne sredine, identifikaciju mogućih uticaja, razmatranje alternativa, definisanje mjera za sprečavanje i ublažavanje negativnih uticaja, kao i program monitoringa, uključeni su u odgovarajuća poglavlja Izvještaja. Struktura Izvještaja je djelimično metodološki prilagođena prirodi i sadržaju Strategije niskokarbonskog razvoja, kako bi se obezbijedila jasna veza između strateških ciljeva, identifikovanih uticaja i predloženih mjera, ali bez odstupanja od obaveznih sadržajnih elemenata propisanih Zakonom.	

	članu, bez obzira što su dodata poglavlja koja se mogu prihvatiti kao prihvatljiva. Dopuniti/korigovati		
2.	Neizostavno je važno u dijelu gdje se pominju hidroelektrane, imati preciznije podatke o njihovom broju i planiranim vodotocima.	Odgovor Obradivača: U potpunosti prihvaćeno, dodato u potpoglavljju 4.1.	
3.	Kada su u pitanju mjere obuhvaćene Poglavljem 8, napominjemo da je iste potrebno konkretno navesti i intezivirati, naročito u segmentu zaštite voda. Preispitati/dopuniti.	Odgovor Obradivača: U potpunosti prihvaćeno i dodato u podpoglavljju 8.3. kao podnaslov <i>Specifične mjere za hidroenergetske projekte.</i>	

4.	U dijelu izvještaja koji ilustruje otpad, bitno je da se predvidi gdje će biti odloženi istrošeni djelovi vjetroturbina i paneli nakon njihovog „radnog vijeka“. Objasniti/dopuniti	Odgovor Obradivača: dopunjeno u dijelu Poglavlja 7 u skladu sa normativom i strateškim dokumentima.	Lokacije predviđene za odlaganje istrošenih vjetroturbina i panela ne mogu biti definisane Strateškom procjenom uticaja na životnu srednu, već su predmet normativnih i strateških akata iz oblasti upravljanja otpadom.
5.	U Poglavlju 8 treba mjere konkretno navoditi. Naime, terminom treba ne može se usloviti ispunjenje. Potrebno je pisati „zabraniti“ ili odgovarajućim imperativnim terminima navesti iste.	Odgovor Obradivača: Djelimično prihvaćeno. Gdje je god bilo moguće upotrijebljen je termin „obavezno“ ili „treba“. Međutim, , Strateška procjena uticaja na životnu sredinu u Crnoj Gori regulisana je Zakonom o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu i predstavlja stručno-analički dokument koji prati izradu strategija, planova i programa. SPU nema pravnu snagu zakona niti podzakonskog akta i ne može direktno propisivati zabrane ili pravno obavezujuće obaveze, već identifikuje potencijalne uticaje na životnu sredinu i predlaže mjere za njihovo sprečavanje, smanjenje ili ublažavanje. Mjere definisane u strateškoj procjeni postaju pravno relevantne nakon izdavanja saglasnosti, dozvola i drugih upravnih akata, u skladu sa važećim zakonodavstvom Crne Gore.	
6.	U naslovu dokumenta trebalo bi pisati	Odgovor Obradivača: prihvaćeno i korigovano.	

	„Izvještaj o strateškoj procjeni uticaja Nacrta Strategije niskougleničnog razvoja Crne Gore“. Korigovati		
7.	Poglavljem 9 nijesu obuhvaćeni segmenti za monitoring voda i zdravlja ljudi. Dopuniti	Odgovor obrađivača: Prihvaćeno i dopunjeno.	
8.	Nedostaje izvod iz CRPS , te imena članova tima obrađivača. Dopuniti	Odgovor obrađivača: Prihvaćeno i dopunjeno.	
10.	Strana 6 gdje se pominje u drugom pasusu“ sadržaj elaborata“, gdje je vjerovatno trebalo stajati- sadržaj Izvještaja	Odgovor Obradivača: prihvaćeno i korigovano.	

11.	Poglavlje 6- opšti i posebni ciljevi zaštite životne sredine nijesu izdvojeni po podnaslovima i kategorijama. Prilagoditi	Odgovor Obradivača: prihvaćeno i korigovano.	
-----	---	--	--